

ПОЧАТКОВА ОСВІТА

УДК 37.011

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.14247648>

Дефіцит духовно-моральних цінностей у суспільстві: роль класного керівника у формуванні свідомого громадянина*

Юлія Ярославівна Пасека

керівник методичного об'єднання класних керівників Товариства з обмеженою відповідальністю «СОФІЇВСЬКО-БОРЩАГІВСЬКИЙ ЛІЦЕЙ «СОФІЯ», село Софіївська Борщагівка, Київська область, 44317548, <https://orcid.org/0009-0005-3247-3210>

Прийнято: 12.11.2024 | Опубліковано: 29.11.2024

***Анотація.** Розглядається проблема дефіциту духовно-моральних цінностей у суспільстві та роль класного керівника у формуванні духовно-практичної позиції учнів/учениць закладів загальної середньої освіти .*

***Мета** – дослідження та занепад духовних і моральних цінностей у сучасному суспільстві та вирішальної ролі класних керівників у вихованні духовних і етичних якостей учнів.*

* Робота виконана за програмою III (формульованого) етапу (січень 2024 року – березень 2025 року)) у рамках експерименту всеукраїнського рівня за темою: «Теоретико-методичні засади виховання духовно-практичної позиції особистості здобувачів дошкільної та загальної середньої освіти» на базі закладів дошкільної та загальної середньої освіти на листопад 2021 - грудень 2026 роки (наказ Міністерства освіти і науки України від 28.10.2021 №1153.

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ: НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Результати. Класний керівник – це не просто вчитель, а наставник і моральний компас для учнів. Він заглиблюється в ефективні методи та стратегії, які можуть використовувати домашні вчителі для сприяння духовному та моральному розвитку, включаючи інтеграцію біблійних принципів. Включення у виховний процес таких моральних засад, як чесність, милосердя, відповідальність і толерантність сприяє формуванню свідомих громадян.

Школа завжди була місцем, де дитина пізнає світ, пізнає його складність і багатогранність. У сучасному світі, з огляду на необхідність педагогів взаємодіяти не лише з учнями, а й адаптуватися до викликів цифровізації, обсяг і складність обов'язків класного керівника суттєво збільшилися.

Описано приклад впровадження біблійних текстів у виховну діяльність як інструменту формування етичних норм, розуміння добра і зла, підтримки екологічної свідомості та виховання поваги до родинних і громадянських цінностей.

Методи. Порівняння різних підходів до виховання духовно-моральних цінностей у різних країнах та педагогічних системах. Вивчення іноземного досвіду може допомогти в адаптації успішних практик до умов місцевої школи та вдосконалення виховного процесу.

Спостереження за поведінкою учнів, їх участю у виховних заходах, взаємодією з класним керівником допомагає зрозуміти, як насправді відбувається процес формування духовно-моральних цінностей. Аналіз змісту підручників, освітніх матеріалів на предмет наявності та якості інформації про духовно-моральні цінності дозволяє оцінити, наскільки навчальні матеріали сприяють формуванню моральних орієнтирів у учнів.

Висновки. Лише завдяки тісній співпраці школи, родини та суспільства можна подолати брак моральних орієнтирів та виховати нове покоління

відповідальних громадян. Виховні години з біблійними текстами не тільки спонукають дітей до роздумів, а й допомагають сформувати міцну духовну основу для дорослого життя, сповненого викликів і випробувань. Адже Біблія є культурним і моральним скарбом, який протягом століть впливав на розвиток людства.

Стаття містить практичні рекомендації педагогам щодо вдосконалення освітньої діяльності, підвищення кваліфікації та створення позитивного морального середовища, спрямованого на виховання майбутнього свідомого громадянина.

***Ключові слова:** духовно-моральні цінності, класний керівник, виховання, освіта, сучасне суспільство, моральний компас, моральні цінності, свідомий громадянин, біблійні цінності, соціальні проблеми.*

Deficit of Spiritual and Moral Values in Society: The Role of a Homeroom Teacher in Forming a Conscious Citizen*

Yulia Paseka

Manager Methodical Association of Tutors of LLC "Sofiivska Borschahivka
Lyceum "Sofiya", village of Sofiivska Borschahiva, Kyiv region, 44317548,
<https://orcid.org/0009-0005-3247-3210>

** The work was carried out according to the program of the III (formative) stage (January 2024 - March 2025) as part of an all-Ukrainian experiment on the topic: "Theoretical and methodological principles of educating the spiritual and practical position of the personality of applicants for preschool and general secondary education" on the basis of preschool and general secondary education institutions for November 2021 - December 2026 (order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 10/28/2021 No. 1153.*

Abstract. *Abstract: The problem of the lack of spiritual and moral values in society and the role of the class teacher in the formation of the spiritual and practical position of students of general secondary education institutions are considered.*

The goal is the study and decline of spiritual and moral values in modern society and the decisive role of classroom teachers in the education of spiritual and ethical qualities of students.

The results. *A class teacher is not just a teacher, but a mentor and a moral compass for students. It delves into effective methods and strategies that home teachers can use to promote spiritual and moral growth, including the integration of biblical principles. The inclusion of such moral principles as honesty, mercy, responsibility and tolerance in the educational process contributes to the formation of conscious citizens.*

School has always been a place where a child gets to know the world, learns its complexity and multifacetedness. In today's world, given the need for teachers to interact not only with students, but also to adapt to the challenges of digitalization, the scope and complexity of the homeroom teacher's responsibilities have increased significantly.

An example of the introduction of biblical texts into educational activities as a tool for forming ethical norms, understanding good and evil, supporting environmental awareness and fostering respect for family and civic values is described.

Methods. *Comparison of different approaches to education of spiritual and moral values in different countries and pedagogical systems. Studying foreign experience can help in adapting successful practices to local school conditions and improving the educational process. Observing the behavior of students, their participation in educational activities, interaction with the class teacher helps to understand how the process of formation of spiritual and moral values actually takes*

place. Analysis of the content of textbooks and educational materials for the availability and quality of information about spiritual and moral values allows us to assess the extent to which educational materials contribute to the formation of moral orientations among students.

***Conclusions.** Only thanks to the close cooperation of school, family and society, it is possible to overcome the lack of moral guidelines and raise a new generation of responsible citizens. Educational hours with Bible verses not only encourage children to think, but also help to form a strong spiritual foundation for adult life, full of challenges and trials. After all, the Bible is a cultural and moral treasure that has influenced the development of mankind for centuries.*

The article contains practical recommendations for teachers on improving educational activities, improving qualifications and creating a positive moral environment aimed at educating the future conscious citizen.

***Keywords:** spiritual and moral values, homeroom teacher, form teacher, upbringing, education, contemporary society, moral compass, moral values, conscious citizen, biblical values, nsocial.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями (Вступ). Актуальність теми дефіциту духовно-моральних цінностей у сучасному суспільстві обумовлена глибокими трансформаціями соціального, економічного та культурного середовища, які відбуваються у світі та в Україні зокрема. Під впливом глобалізаційних процесів, стрімкого розвитку інформаційних технологій і зростання комерціалізації суспільного життя моральні орієнтири дедалі більше піддаються викликам. У цих умовах духовно-моральні цінності – чесність, співчуття, відповідальність, патріотизм, повага до інших – стають не

лише критерієм людяності, але й наріжним каменем соціальної стабільності та гармонії.

Занепад моральності, зокрема серед молоді, загострює проблему втрати ідентичності й порушення спадковості морально-етичних традицій. Поширення споживацьких моделей поведінки, домінування матеріальних пріоритетів, а також відсутність достатньої уваги до виховання в освітніх закладах сприяють загостренню цього питання. Зрештою, духовно-моральний вакуум стає загрозою для формування свідомого громадянина, здатного до відповідального прийняття рішень, активної участі в житті громади та держави.

У цьому контексті роль класного керівника як ключової фігури у виховному процесі набуває першочергового значення. Саме він має унікальну можливість формувати в учнів морально-етичні цінності через приклад, спілкування, реалізацію виховних програм та створення атмосфери довіри й взаємоповаги. Класний керівник здатен стати тією ланкою, що об'єднує освітній процес із вихованням духовно багатой, морально стійкої особистості.

Дослідження ролі класного керівника у формуванні свідомого громадянина є надзвичайно важливим у сучасних умовах, коли виховна функція освіти вимагає не лише оновлення, а й цілеспрямованого підходу до зміцнення морально-духовного потенціалу учнів. Це завдання має не лише освітню, але й стратегічну національну вагу, адже від морального стану молодого покоління залежить майбутнє нашої держави, її стійкість перед зовнішніми викликами та внутрішніми кризами.

Актуальність теми дослідження обумовлена як сучасними соціально-культурними викликами, так і стратегічними завданнями, визначеними освітньою політикою України. Зокрема, візія ТОВ «Софіївсько-Борщагівський ліцей «Софія» — «Виховуємо людину громадянського суспільства —

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ: НАУКОВІ ЗАПИСКИ

особистість високої духовної культури!» — наголошує на важливості духовно-морального виховання як складової формування громадянської свідомості. Такий підхід демонструє інтеграцію сучасної освіти у контекст виховання особистості, здатної до відповідального громадянського життя в умовах суспільства, що трансформується.

Актуальність теми додатково підтверджується експериментальною діяльністю всеукраїнського рівня, яку здійснює ліцей у межах проекту «Теоретико-методичні основи формування духовно-практичної позиції особистості здобувачів дошкільної та загальної середньої освіти». Цей експеримент, що реалізується з листопада 2021 року до грудня 2026 року відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 28.10.2021 №1153, спрямований на дослідження та впровадження ефективних методик духовно-морального виховання у закладах освіти.

Науковим керівником проекту виступає Іван Дмитрович Бех — дійсний член Національної академії педагогічних наук України, доктор психологічних наук, професор, директор Інституту проблем виховання НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України. Його науково-методичний підхід забезпечує високий рівень теоретичного підґрунтя та практичного впровадження результатів експерименту.

Таким чином, дослідження проблеми дефіциту духовно-моральних цінностей і ролі класного керівника у формуванні свідомого громадянина виконується в межах зазначеного експерименту, що підкреслює його наукову та практичну значущість. Розв'язання цієї проблеми має важливе значення для забезпечення цілісного виховання особистості, орієнтованої на духовні та моральні цінності, що є фундаментом громадянського суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій (Огляд літератури). Класний керівник виступає не тільки педагогом, а й моральним орієнтиром, який

щоденно впливає на формування духовно-моральних цінностей своїх вихованців. Учені, зокрема І.Д. Бех [1] та С.О. Сисоєва [9], наголошують, що класний керівник може стати прикладом для молоді, використовуючи особистий вплив для підтримки розвитку в них таких якостей, як чесність, співчуття та соціальна відповідальність. І.Д. Бех [2;3] стверджує, що вихователі є основною ланкою у формуванні моральної свідомості, оскільки їхній особистий приклад і цінності мають безпосередній вплив на здобувачів освіти.

Раніше проведені дослідження показують, що дефіцит духовно-моральних цінностей негативно впливає на суспільство в цілому. Наприклад, за дослідженнями В.О. Сухомлинського, недостатня увага до виховання моральних принципів зумовлює зниження рівня громадської відповідальності. Підтвердження знаходимо у праці І.М. Малакової [12], яка зазначила, що у учнів/учениць з низьким рівнем моральної орієнтації знижується здатність до прийняття етичних рішень, а також формується звичка до байдужості щодо соціальних викликів.

Тема залишається актуальною і у контексті Нової української школи та загального підходу до реформування системи освіти. Вважається, що класний керівник може забезпечити інтеграцію духовних і моральних цінностей у освітній процес, формуючи молоде покоління, здатне до активної громадянської позиції та свідомої участі в житті суспільства. [11]

Таким чином, відновлення духовно-моральних цінностей через виховну діяльність класного керівника є перспективним шляхом до подолання сучасного дефіциту моральної орієнтації в суспільстві.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Сучасність диктує нам нові правила, які характеризуються швидкими змінами в усіх сферах життя, що вимагає від майбутнього покоління не лише високого

рівня знань, а й розвитку духовно-моральної цінностей та стійкості в них. Духовно-практична позиція здобувачів освіти є важливим аспектом особистісного зростання, який формується на основі моральних цінностей, усвідомленого ставлення до навколишнього світу та активного прагнення до самовдосконалення [1;6;14].

На нашу думку, класний керівник – це не тільки педагог, а й наставник і моральний компас для учнів. Його завдання – допомогти дитині зрозуміти та прийняти духовні цінності, формувати позитивні моральні якості та спонукати дітей до свідомих вчинків. Для цього вчитель має вміти слухати та підтримувати, проявляти увагу до кожного учня, будувати стосунки довіри.

Саме класний керівник, як наставник і друг, відіграє ключову роль у цьому процесі. У Біблії сказано: «Навчай молодь, яких шлях їй обирати, тоді і в старості не зіб'ється з путі» (Приповісті 22:60), – цей вірш має бути натхненням у роботі класного керівника зі своїми вихованцями.

Звичайно, виховання свідомого громадянина потребує часу та терпіння, але важливо розуміти, що кожен учень потребує індивідуального підходу до формування його особистості. Немає універсальних методів: класний керівник має вчити дітей розуміти різноманітність поглядів, поважати інших, розвивати у них відчуття відповідальності за свої вчинки. Це потребує величезної роботи над собою, особистої стійкості та вміння бути прикладом у найскладніших ситуаціях. Безумовним взірцем для учня може стати Ісус [19; 20].

Формування духовно-практичної позиції в учнів/учениць передбачає виховання моральних якостей, таких як доброта, чесність, відповідальність, взаємоповага та терпимість. [10]. Особливою умовою при виконанні основних завдань, що ставить для себе класний керівник є те, що він сам повинен уособлювати такі моральні якості. Адже тим зразком, якого варто наслідувати та наставником для своїх вихованців є сам класний керівник. У

своїй роботі класний керівник має виокремити для себе основні завдання, виконання яких значно полегшить досягнення бажаного результату.

На нашу думку, досягнення поставлених цілей полегшує використання, як прикладу, біблійних історій. Вони стають підґрунтям для обговорень та самоаналізу вихованців, дають розуміння основи для подальшого подолання дефіциту духовно-моральних цінностей у суспільстві [18].

Таким чином, метою дослідження є охарактеризувати роль класного керівника у формуванні свідомого громадянина на тлі дефіциту духовно-моральних цінностей у суспільстві.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Для досягнення поставленої мети виконано наступні завдання дослідження:

1. Дослідити, чому дефіцит духовно-моральних цінностей є актуальною проблемою в сучасному суспільстві і як впливає на суспільний розвиток та окремих індивідів.
2. Систематизувати наукові дослідження і публікації, що стосуються ролі класного керівника у формуванні духовно-моральних цінностей у вихованців.
3. Встановити, як класний керівник може стати моральним орієнтиром та прикладом для своїх учнів, впливаючи на їхню моральну свідомість та поведінку.
4. Узагальнити ефективні методи та підходи, які класні керівники можуть використовувати для виховання духовно-моральних цінностей у дітей та підлітків.
5. Запропонувати рекомендації щодо вдосконалення виховного процесу у школах, зокрема через інтеграцію духовно-моральних цінностей у навчальний процес.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів (Результати дослідження). Для формування духовно-моральних цінностей класний керівник може використовувати різні методи. Наприклад, організація дискусій на морально-етичні теми допомагає дітям усвідомити важливість поваги, милосердя, відповідальності та чесності [13]. Такі бесіди можуть спонукати до міркувань про сенс життя, місце людини в суспільстві, допомагають молоді формувати власне уявлення про справедливість, взаємоповагу і взаємодопомогу.

Проектна діяльність, екскурсії, благодійні акції, волонтерство, що побудована на основі розробки й реалізації спільних проєктів, спрямованих на вирішення соціальних проблем – ці методи роботи сприяють покращенню комунікації між вихованцями та дають приклади життєвих ситуацій з можливістю практично діяти.

Проведення всіляких тематичних заходів, присвячених різним аспектам морального виховання, дозволяють обговорювати проблемні ситуації у класі. Під час підготовки до них варто звернути увагу на тексти зі Святого Письма. Вірші з Біблії є неймовірно цінним інструментом під час проведення виховних годин для здобувачів освіти, адже вони не лише розкривають універсальні моральні принципи, а й допомагають дітям зрозуміти глибинні духовні цінності. Їхній вплив не обмежується суто релігійним контекстом – біблійні рядки нагадують про такі цінності як співчуття, терпіння, милосердя, прощення та любов до ближнього, що є фундаментальними елементами виховання свідомої особистості.

Під час виховних годин, наприклад, вірші про любов до ближнього чи прощення дають можливість дітям замислитися над своїми вчинками та ставленням до оточуючих. Вони вчать учнів/учениць поважати інших і брати на себе відповідальність за свої дії [15]. Роздуми над біблійними історіями, в

яких головні герої проходять через складні випробування, сприяють розвитку емпатії та внутрішньої сили, вчать бачити в людях добрі риси і боротися з власними слабкостями.

Такий підхід сприяє гармонійному розвитку дітей, адже вони починають усвідомлювати важливість моральних принципів, які можна застосувати в повсякденному житті. Виховні години з використанням біблійних віршів не лише спонукають дітей до роздумів, а й допомагають формувати міцний духовний фундамент для дорослого життя, сповненого викликів і випробувань.

Зрештою, Біблія – це культурний і моральний скарб, який століттями впливав на розвиток людства. Використання мудрості Писання у діяльності класного керівника може стати тим «містком» між духовними цінностями та щоденною поведінкою, який допоможе виховати у характері учня/учениці доброту, відповідальність і мудрість.

Ось декілька біблійних віршів, які можуть стати корисними для виховних годин, спрямованих на розвиток моральних та духовних цінностей у дітей:

1. Про любов до ближнього:

1 до Коринтян 13:4-7: «Любов терпляча, добра, не заздрісна, не хвалькувата, не пихата. Вона не поводиться непристойно, не егоїстична, не скоро на гнів, не злопам'ятна», – ці рядки описують любов як терпеливу, милосердну, позбавлену заздрощів та егоїзму, вчать дітей поважати інших і ставитися до них з розумінням. [21].

від Матвія 22:39: «Люби свого ближнього, як самого себе», – цей простий принцип допомагає зрозуміти, як важливо ставитися до інших з любов'ю та повагою. [21].

2. Прощення:

від Матвія 6:14-15: «Якщо будете прощати людям їхні провини, то й Отець ваш Небесний простить вам. Якщо ж ви не будете прощати людям, й Отець Небесний не простить провин ваших», – цей вірш наголошує на важливості прощення, вчить дітей не тримати образи і давати людям шанс виправитися. [21].

до Ефесян 4:32: «Будьте добрими одне до одного, милосердними, прощаючи одне одного, як і Бог через Христа простив вас», – це заохочує до великодушності та співчуття. [21].

3. *Про доброту та співчуття:*

до Галатів 6:9: «Не втомлюймося, роблячи добро, бо у свій час ми пожнемо, якщо не опустимо рук», – вірш говорить про те, що доброта завжди приносить плоди, навіть якщо результати можуть здаватися неочевидними. [21].

Притчі 21:21: «Хто прагне правди і милосердя, той знайде життя, праведність і славу», – це навчання про те, як добре ставлення до інших винагороджується. [21].

4. *Про відповідальність:*

від Луки 16:10: «Хто вірний в найменшому, і в великому вірний; і хто несправедливий в найменшому, і в великому несправедливий», – цей вірш нагадує про важливість бути чесним та відповідальним у малих справах, що розвиває довіру та добрі звички у дітей. [21].

до Колосян 3:23: «Усе, що ви робите, робіть від серця, як для Господа, а не для людей», – допомагає виховати сумлінне ставлення до праці та завдань, які на нас покладаються у житті. [21].

Ці рядки сприятимуть розвитку емпатії, терпіння, відповідальності та доброти у дітей, а також допоможуть їм краще розуміти свою роль у суспільстві та цінність внутрішніх чеснот.

Подолання дефіциту духовно-моральних цінностей у суспільстві є непростим, але вкрай важливим завданням, адже саме ці цінності формують фундамент, на якому базуються індивідуальна та суспільна свідомість, відповідальність і здатність до співпереживання. У цій роботі важливо звертатися до Біблії – однієї з найбільших скарбниць моральної мудрості та духовних принципів, перевірених часом і численними поколіннями.

По-перше, Біблія пропонує незмінні моральні орієнтири, які є особливо важливими у світі, де цінності можуть змінюватися під впливом соціальних та політичних обставин. Вона пропонує базові принципи, такі як любов до ближнього, повага до життя, милосердя і справедливість. Вони допомагають кожній особистості орієнтуватися у складних ситуаціях, роблячи вибір на користь добра та чесності.

По-друге, Біблія є потужним джерелом мотивації для особистої відповідальності та духовного зростання. Залучення біблійних текстів до виховних практик стимулює розвиток внутрішньої дисципліни, спрямовує особистість на духовне вдосконалення та постійне самовдосконалення. Для молодого покоління це має особливе значення, адже формує готовність протистояти моральним викликам і робити свідомий вибір на користь суспільного блага.

Нарешті, у суспільному вимірі Біблія виступає як об'єднуювальний чинник. Вона не лише пропонує універсальні цінності, але й нагадує про важливість толерантності, братерства та служіння іншим. Це сприяє побудові суспільства, де громадяни готові діяти відповідально і з повагою одне до одного, долаючи розбіжності заради загального добра.

Тому, орієнтуючись на біблійні принципи у подоланні дефіциту духовно-моральних цінностей, ми створюємо стабільний фундамент для гармонійного розвитку кожної особистості й суспільства в цілому [16;17].

У роботі класного керівника один із ключових напрямів – це робота з батьками. Організація батьківських зборів, індивідуальних консультацій.

Основні напрями роботи класного керівника, як люблячого наставника вже давно відомі кожному.

Ось біблійні вірші в допомогу класному керівнику для використання в освітньому процесі :

1. Що таке добро і зло?

Ісаї 5:20: «Горе тим, хто зло називає добром, а добро злом», – текст вчить дітей розрізняти добро і зло, не плутати їх та не виправдовувати погані вчинки. [21].

Михея 6:8: «...люби милосердя і ходи смиренно з Богом», – текст закликає до милосердя й правильних вчинків, що мають важливу моральну цінність. [21].

2. Моральний вибір: як приймати рішення?

Приповісті 3:5-6: «Покладайся на Господа... і Він вирівняє твої стежки», – текст наголошує на важливості довіри до Бога при прийнятті рішень. [21].

до Филип'ян 4:8: «...думайте про все, що правдиве, чесне, справедливе», – цей вірш допомагає зорієнтувати дітей на правильні, чисті думки під час прийняття рішень. [21].

3. Толерантність і повага до інших

до Римлян 14:1: «Приймайте слабкого у вірі, не для осудження», – цей вірш вчить терпимості до інших людей з їхніми особливостями. [21].

Матвія 7:12: «Як хочете, щоб з вами чинили люди, так і ви чиніть з ними», – принцип «золотого правила» допомагає зрозуміти толерантність і повагу. [21].

4. Патріотизм і громадянська відповідальність

до Римлян 13:1: «Кожна людина нехай підкоряється владі...», – цей вірш наголошує на важливості поваги до державних структур і відповідальності перед країною. [21].

1 Петра 2:17: «Шануйте всіх...», – тут йдеться про повагу до всіх людей, яка є основою громадянської відповідальності. [21].

5. Сімейні цінності

до Ефесян 6:1-3: «Шануй свого батька і матір...», – цей уривок робить акцент на повазі до батьків і важливості сімейних стосунків. [21].

до Колосян 3:13: «Прощайте одне одного... як Христос вам простив», – цей вірш допомагає дітям розвивати повагу і прощення в родині та в колі однолітків. [21].

6. Екологічна свідомість

Буття 1:26-28: «Плодіться й розмножуйтеся, і наповнюйте землю, оволодійте нею, і пануйте над морськими рибами, і над птаством небесним, і над кожним плазуючим живим на землі!», –людям надано відповідальність за всю землю, що вчить про обов'язок дбайливо ставитися до природи. [21].

Приповісті 12:10: «Праведник турбується про життя своєї худоби». Цей вірш про повагу до життя інших істот, закликає до відповідального ставлення до природи. [21].

Кожен із цих віршів може стати основою для обговорення під час виховних годинах, сприяючи розвитку у дітей важливих моральних та духовних орієнтирів.

Створення презентацій, відеороликів, блогів на морально-етичну тематику сприяє полегшенню роботи класного керівника, адже може бути візуальним підсиленням до кожного використовуваного методу у навчально-виховній діяльності.

Виклики та перспективи. Теперішнє суспільство надає багато викликів дітям та молоді. Це, зокрема, вплив засобів масової інформації, розвиток цифрових технологій та соціальні впливи. Тільки людина з критичним мисленням уміє ретельно перевіряти свої рішення і не потрапляти під вплив чужих думок, об'єктивно оцінювати позитивні та негативні аспекти явищ чи фактів. Класний керівник має враховувати виклики часу та забезпечувати учням зворотний зв'язок, допомагати критично сприймати інформацію та формувати моральну стійкість [5;6]. Щодо важливості вибору компанії, вибору правильного оточення, добре запропонувати учням вірш-правило: «Не давайте себе обманювати: лиха компанія псує добрі звичаї» (1 до Коринтян 15:33),.

Безумовно, виховання духовно-моральних цінностей у сучасному суспільстві – це не просте завдання. Класному керівникові потрібно не лише передати знання, а й стати для учнів справжнім наставником, здатним впливати на їхні світоглядні позиції та моральні переконання. Це можливо лише за умови, якщо вчитель сам глибоко усвідомлює цінність своєї місії. Проте варто зазначити, що виховання свідомого громадянина не є лише завданням класного керівника. Це спільна справа школи, сім'ї та суспільства загалом [8;17]. Коли кожен із цих елементів працює у тісному зв'язку, результат не змусить себе чекати. І в цьому процесі школа стає саме тим середовищем, де духовно-моральні цінності не просто проголошуються, а й втілюються у щоденних вчинках, словах і діях класного керівника-наставника.

Висновки. Класний керівник сьогодні – це набагато більше, ніж просто вчитель, що передає знання з предмету. Він стає справжнім наставником, провідником, який супроводжує дитину на її шляху до усвідомленого й відповідального життя. У суспільстві, яке часто втрачає моральні орієнтири, саме класний керівник, який зміг стати наставником, стає тією людиною, яка

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ: НАУКОВІ ЗАПИСКИ

має допомогти дитині знайти себе, зрозуміти свою роль і місце у світі. Його місія — не лише навчати, а й виховувати, формувати цінності, які будуть фундаментом, на якому формується характер майбутнього громадянина.

Завдання класного керівника – не просто пояснити правила життя у соціумі, а допомогти учням зрозуміти, чому ці правила важливі, навчити їх відповідальності та поваги до інших. У його руках – майбутнє суспільства, де кожен зможе обдуманно підійти до своєї ролі і приймати відповідальні рішення. Лише той педагог, який сам вірить у важливість духовних і моральних принципів, може бути для дітей авторитетом і прикладом, а відтак має шанс передати ці цінності своїм учням.

Відданість класного керівника, його моральний стрижень та щира любов до дітей – ось що може зробити шкільне виховання по-справжньому ефективним. І якщо педагоги сучасності зможуть донести до дітей важливість відповідальності, поваги, готовності служити спільному благу, то завтра ми побачимо суспільство, в якому панує гідність, чесність і взаємопідтримка. Лише спільними зусиллями можна сформувати нове покоління – свідомих, небайдужих і відповідальних громадян, на яких можна покласти надії нашої держави й усього людства [5;7].

Рекомендації. У сучасному світі школа залишається важливим осередком, де дитина не лише отримує знання, а й формується як особистість. Серед безлічі викликів і завдань саме класний керівник відіграє ключову роль: він не просто вчить, а надихає й підтримує. Щоб відповідати на виклики часу, педагогу потрібно безперервно вдосконалюватися. Постійне підвищення кваліфікації, участь у тренінгах і семінарах – усе це дає змогу класному керівникові залишатися цікавим і актуальним для учнів. У мінливому інформаційному світі дітям потрібні новітні методи виховання, практика емоційної підтримки, вміння комунікувати й вирішувати складні ситуації.

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ: НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Лише постійно збагачуючи свої знання, педагог зможе бути для дітей не просто вчителем, а провідником у світ моральних цінностей.

Як відомо, виховний вплив ніколи не відбувається односторонньо: лише спільна праця педагогічного колективу та родини створює міцний фундамент для розвитку дитини. Співпраця з колегами – це обмін досвідом, обговорення складних ситуацій, розроблення спільних проєктів – все це збагачує дітей новими знаннями і враженнями. Школа – це велика родина, і коли вчителі разом підтримують єдині моральні орієнтири, учні отримують приклад справжньої єдності. У такому середовищі кожен учень/учениця має можливість відчувати, що його поважають і підтримують, а це допомагає розкритися їх потенціалу.

Жодна виховна система не буде повноцінною без залучення сім'ї. Справжній педагог знає: лише спільні зусилля школи і родини допоможуть дитині стати свідомим громадянином. Класний керівник повинен стати зв'язковим між школою та родиною, створюючи єдиний освітній простір школа-сім'я. Спільні зустрічі, обговорення, відкриті уроки і проєкти, в яких беруть участь і батьки, створюють міцний моральний фундамент для дитини. Коли школа та сім'я працюють разом, дитина зростає у гармонійних умовах, засвоюючи ті цінності, які допоможуть їй гідно орієнтуватися у житті.

Сьогодні виховання повинне бути різноманітним, адже сучасні діти мають широкий спектр інтересів, характерів і здібностей. Інтерактивні заняття, творчі майстерні, обговорення морально-етичних тем, волонтерські акції – усе це дає дітям можливість відчувати власну значущість, вчить діяти свідомо та відповідально. Коли школярі беруть участь у соціальних проєктах, вони не лише отримують новий досвід, а й навчаються мислити критично, бачити світ за межами власних інтересів. У такий спосіб класний керівник

допомагає їм розвивати громадянську позицію, закладає основи, на яких вони будуватимуть своє майбутнє.

Класний керівник має унікальну можливість стати для учнів справжнім наставником. Його завдання – допомогти дітям зрозуміти важливість духовних і моральних цінностей, навчити їх бути чесними, добрими та відповідальними. Тільки разом, спільними зусиллями педагогів, батьків і самої школи ми зможемо виховати нове покоління свідомих громадян, здатних змінити майбутнє нашої країни на краще.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Духовні цінності у вихованні молоді. Київ: Либідь, 2018 – 320 с.
2. Бех І.Д., Васильченко О.М. Психологічні засади морального виховання молоді. – Київ: Освіта України, 2019. – 280 с.
3. Бех І.Д. Виховання в умовах сьогодення: виклики й пріоритети // Нова педагогічна думка. – 2020. – № 1. – С. 30–37.
4. Бех І.Д. Сучасні підходи до духовного розвитку особистості // Науковий вісник Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. Серія 16: Креативна педагогіка. – 2021. – № 4. – С. 18–25.
5. Бех І.Д. Цінності та виховний процес в умовах глобалізації // Освіта і суспільство. – 2022. – № 2. – С. 65–72.
6. Бех І.Д. Психолого-педагогічні аспекти формування морального вибору в учнів // Проблеми сучасної педагогічної освіти. – 2023. – № 3. – С. 21–29.
7. Сухомлинський В. О. Як виховати справжню людину. Харків: Ранок, 2016 – 288 с.
8. Концепція Нової української школи. Київ: МОН України, 2017 – 36 с.
9. Сисоєва С. О. Педагогічні основи духовно-морального виховання учнів. Київ: Ніка-Центр, 2019 – 280 с.

10. Гончарук О. О. Особливості формування моральних якостей у сучасних школярів. Вінниця: ТОВ «Поділля», 2019 – 160 с.
11. Юркевич О. В. Розвиток духовного потенціалу школярів. Київ: Освіта, 2020 – 220 с.
12. Малакова І. М. Педагогічні аспекти виховання духовних цінностей в освітньому процесі. Дніпро: Світло, 2021 – 180 с..
13. Лапшин С. І. Методи духовного виховання учнів у школі. Львів: Основа, 2021 – 140 с.
14. Петренко В.М. Моральні орієнтири в освіті підростаючого покоління. Одеса: Видавництво «Чорномор'я», 2022 – 200 с.
15. Біблія або Святе Письмо Старого і Нового Завіту. Переклад Івана Огієнка. Київ: Українське Біблійне Товариство, 2006 – 1300 с.
16. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. – Київ: Веселка, 2014. – 416с.
17. Макаренко А. С. Вибрані твори. – Київ: Веселка, 2015. – 512 с.
18. Караваєва О. О. Формування духовності учнів у процесі виховної роботи. – Харків: Основа, 2018. – 256 с.
19. Костюк Г. С. Психологія особистості. – Київ: Вища школа, 2017. – 320 с.
20. Богущ О. М. Педагогічні умови формування моральної свідомості учнів. – Чернівці: Букрек, 2019. – 200 с.
21. Біблія. Книга Буття. – Київ: Українське Біблійне Товариство, 2018. – 350 с.